

РЕФОРМУВАННЯ ПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

УДК 336.221.4

Сергеев Д. А., студент
1 - ого року ОС магістр
Інституту економіки, управління
та інформаційних технологій ПУЕТ

Реформування прямого оподаткування постійно перебуває в центрі уваги науковців, практиків, державних діячів. Останні зміни податкового законодавства основним чином були спрямовані на удосконалення адміністрування прямих податків. Проте у цій сфері існує низка прогалин у вітчизняному податковому законодавстві, що не дозволяє забезпечити стабільний економічний розвиток країни.

Серед основних проблем прямого оподаткування виділяють: постійні зміни законодавства стосовно адміністрування прямих податків; невідповідність один одному окремих нормативно-правових актів з питань прямого оподаткування; невідповідність методів формування та реалізації прямого оподаткування в Україні практиці країн Європейського союзу; неефективну систему пільгового оподаткування за основними прямими податками [1; 2; 3].

Необхідною умовою вдосконалення податкової системи є переорієнтація прямого оподаткування з переважно фіскального спрямування на механізм з комплексним поєднанням фіскальної, регулюючої та стимулюючої складових [4]. Ця трансформація має стимулювати бізнес до створення та розширення високопродуктивних виробництв, активізувати інвестиційну та інноваційну діяльність, забезпечити підтримку соціально-економічної рівноваги, сприяти зміцненню державних фінансів. Система прямого оподаткування має бути побудована так, аби збільшення виробництва призводило до зниження податкового навантаження на одиницю продукції, а збільшення доходів бюджету відбувалося не за рахунок збільшення кількості податків і ставок оподаткування, а за рахунок збільшення суми прибутку суб'єктів господарювання та доходів домогосподарств [5].

За рахунок підвищення економічної активності суб'єктів господарювання можна досягти збільшення податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів, тому це має стати одним із стратегічних напрямів податкової політики держави. Податковим кодексом України єдиний податок було перенесено із складу загальнодержавних податків до місцевих. Незважаючи на певні позитивні зрушення, існує ряд спірних моментів і невирішених проблем в адмініструванні цього податку.

Зокрема, запропоновані зміни не повною мірою відповідають принципу справедливості при визначенні податкових зобов'язань щодо загальної та спрощеної системи оподаткування. Зокрема, частка коштів, що спрямовуються на сплату податкових платежів суб'єктами малого підприємництва з його виручки, на нашу думку, не повинна істотно відрізнятись при застосуванні різних податкових режимів. Тобто система сплати єдиного податку не повинна надавати переваг, порівняно із сумою податків і зборів за загальною системою оподаткування, окрім спрощення порядку ведення податкового обліку і складання податкової звітності.

За таких умов, при дотриманні однакового податкового навантаження ті суб'єкти малого підприємництва, які з об'єктивних причин не можуть перейти на спрощений податковий режим, знаходяться в рівних умовах з платниками єдиного податку. Водночас, це знизить стимули для великого і середнього бізнесу до розробки схем мінімізації податкового навантаження із застосуванням технології спрощеного оподаткування.

На нашу думку, щоб суттєво нейтралізувати ризик зловживань спрощеними формами оподаткування через штучний поділ великих і середніх підприємств на дрібні бізнес-структури, необхідно запровадити підхід «єдиного платника». Суть його полягає у тому, що суб'єкти підприємництва, які знаходяться у власності однією особою чи групи пов'язаних осіб, повинні визнаватись одноосібним платником єдиного податку. Тоді при визначенні суми цього податку будуть враховані обсяг діяльності і чисельність найманого персоналу всіх дрібних підприємницьких структур, що належать одному власнику.

Також вважаємо за доцільне запровадити галузевий підхід при визначенні ставок єдиного податку для платників першої-третьої групи з метою уникнення значних розбіжностей щодо податкового навантаження суб'єктів малого підприємництва, які працюють у різних секторах економіки.

Стосовно такої складової податку на майно, як плата за землю, слід зазначити, що охорона та збереження земель, як і інших природних ресурсів, беззаперечно, є фіскальною прогалиною в Україні. Відповідальність за надання екологічних послуг у сфері відновлення якості землі має покладатися згідно з принципом субсидіарності на органи місцевого самоврядування. Відшкодування витрат на реалізацію таких послуг здійснюється органами місцевого самоврядування за рахунок місцевих бюджетів. І хоча плата за землю безпосередньо не пов'язана з видатками, що носять природоохоронний характер, оскільки виступає джерелом коштів загального фонду місцевого бюджету, саме її розмір здатен впливати на поведінку землекористувачів.

Враховуючи зарубіжний досвід, відповідно до якого плата за землю як складова прямого оподаткування є основним джерелом податкових надходжень місцевих бюджетів і складає близько 30-35% їх доходів, вважаємо, що вітчизняна система адміністрування зазначеного податку потребує, насамперед, адекватної, реальної та об'єктивної оцінки земельних ресурсів, на базі якої буде проводитися визначення розміру земельної плати [6]. Отже, потрібно удосконалювати процес оцінки землі та відповідну нормативно-правову базу. Поки не буде чітких орієнтирів щодо оцінки землі та чітких правил щодо її розподілу, соціо-еколого-економічний потенціал землі буде залишатися недооціненим.

Чинний порядок стягнення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, є неефективним. І навіть внесені наприкінці 2015 року зміни до Податкового кодексу України, стосовно збільшення ставки податку та запровадження додаткової плати для окремих групи платників, не дозволять даному податку стати потужним джерелом наповнення місцевих бюджетів України. Окрім того вважаємо, що запроваджена додаткова плата у розмірі 25000 гривень на рік за кожен

об'єкт житлової нерухомості, загальна площа яких перевищує 300 квадратних метрів (для квартири) та 500 квадратних метрів (для будинку) є своєрідним податком на розкіш, що не має обґрунтованого економічного пояснення у законодавстві. На нашу думку, доцільно було б звернутися до світової практики застосування податку на нерухомість, коли ставки цього податку застосовуються до ринкової або оціночної вартості майна.

Враховуючи вищезазначене та результати оцінки сучасного стану прямого оподаткування в Україні, сформуємо комплекс пропозицій стосовно удосконалення адміністрування прямих податків з метою нарощення бюджетних ресурсів (табл.1).

Таблиця 1

Заходи, спрямовані на удосконалення адміністрування прямих податків в Україні

Вид надходжень	Заходи
Податок на прибуток підприємств	- посилити стимулюючий вплив податку на прибуток підприємств на розвиток високотехнологічних виробництв; - спрямовувати надходження податку на прибуток підприємств до бюджету розвитку.
Податок на доходи фізичних осіб	- підвищити відповідальність за сплатою заробітної плати «в конвертах»; - врегулювати земельні відносини в частині сплати податку з плати за земельні паї.
Плата за землю	- провести грошову оцінку всіх земельних ділянок; - забезпечити єдині підходи при встановленні ставок орендної плати на земельні ділянки сільськогосподарського призначення; - провести інвентаризацію стану розрахунку з орендарями земельних ділянок; - внести відповідні зміни до договорів оренди землі в частині підвищення орендних ставок.
Єдиний податок	- збільшити стимули до активізації та легалізації ведення малого та середнього бізнесу; - запровадити підхід «єдиного платника»; - запровадити галузевий підхід при визначенні ставок єдиного податку для платників першої-третьої групи
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	- обґрунтувати розмір встановленої додаткової плати для власників великих квартир та будинків; - диференціювати ставки податку для житлової та нежитлової нерухомості; - запровадити коригуючі коефіцієнти, що враховують стан будівлі, місце розташування; - поступово провести грошову оцінку нерухомості з метою зміни бази оподаткування (з площі нерухомості на її вартість).

Вважаємо, що подальше реформування системи прямого оподаткування має спиратися на науково обґрунтовану, виважену та збалансовану систему відповідних заходів, яка до того ж узгоджується з кращим світовим досвідом та враховує сучасні виклики. Лише за цих обставин можна забезпечити економічний розвиток країни.

Література

1. Озерчук О. В. Фіскальна ефективність прямих податків в Україні та фактори, що на неї вплинули / О. В. Озерчук, Л. Б. Райнова // Інвестицій: практика та досвід. – 2014. – № 8. – С. 87-92.
2. Непочатенко О. О. Пряме оподаткування суб'єктів малого підприємництва / О. О. Непочатенко, П. М. Боровик, Б. С. Гузар // Облік і фінанси. – 2013. – № 3. – С. 81-87.
3. Пенякова Г. Л. Структура вітчизняної підсистеми прямих податків та їх бюджетоутворююча роль / Г. Л. Пенякова // Наукові праці НДФІ. – 2010. – Вип.2. – С. 42-51.
4. Ільєнко Р.В. Концептуальні засади податкового стимулювання розвитку виробничої сфери / Р. В. Ільєнко // Актуальні проблеми економіки.– 2009.– №7. – С. 223-228.
5. Іванишина О. С. Концептуальні засади реформування системи прямого оподаткування / О. С. Іванишина // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 12. – С. 154-159.
6. Котенко Н. В. Вдосконалення адміністрування земельного податку в контексті сталого розвитку територій / Н. В. Котенко, В. М. Горова // Екологічний менеджмент у загальній системі управління : тези доповідей Десятої щорічної Всеукраїнської наукової конференції / Відп. за вип. О.М.Теліженко. – Суми : СумДУ, 2010. – Ч. 1. – С. 152-155.

Опубліковано в авторській редакції